

4.3 Fonologická forma alomorfů

2 typy alomorfů:

- s odlišnou fonologickou formou (a) – (d)
- sdílející část fonologické formy - lišící se alternacemi C a/nebo V (e) – (g)

(a) *dobr-ý, lep-š-í; good, bett-er; bon-us, mel-ior*

(b) *js-em, bý-t; am, be; bin, sein*

(c) *já, mě; I, me; Ich, mir*

(d) [1.os.Sg.] *nes-u, pros-í-m; laud-ó, laud-á-b-a-m*

(e) *ruk-a, ruč-n-í, ruc-e; rok-u, roč-n-í, roc-e; ok-o, oč-n-í*

(f) *do[b]-a, do[p]; ner[f], ner[v]-ák; bra[d]-a, bra[t]-k-a*

(a) – (c) tzv. **supletivní kořeny**

Úkol

Co mají společného alternace v (f)? Jaký je jejich kontext?

4.3.1 Alternace

- fonologické vs. morfonologické (viz výše dvojí motivace alternace e ~ Ø)

Jsou členové alternací, a tím pádem i alomorfy, vzájemně rovnocenné?

základní alternanta (alomorf) – odvozená alternanta (alomorf)

Jak vím, která alternanta (který alomorf) je základní a která je odvozená?

distribuční kritérium:

Základní alternanta se objevuje ve **fonologicky nepříznakovém kontextu**, tj. následuje-li za morfémem nikoli přední V: /u/, /a/, /o/

(e) *ruk-a, ruč-n-í, ruc-e; rok-u, roč-n-í, roc-e; ok-o, oč-n-í*

alternace *k ~ c ~ č*, základní alternanta: *k*, odvozené alternanty *c, č*

základní alomorfy kořenů: /ruk/, /ruc/, /ok/

Úkol

1. Jaké jsou základní a odvozené alternanty u alternací v (g) – (h)? Jaký je jejich kontext?

(g) *obluda, oblud, obludě, obludka; chrt, chrta, chrtí; honit, honák, hon*

(h) *dům, domu, domek, domovní; sůl, solí, solit, solný; lůž, lože, ložový; stůl, stolu, stolek, stolní; dvůr, dvoru, dvorek, dvorní; otcův, otcových; učitelův, učitelova*

2. Vypište prefixy, jejichž alomorfy se liší alternací dlouhý V ~ krátký V. Co mají společného? Jaký je jejich kontext? (RMSČ, 1975)

3. Uveďte příklad kořene a gramatického morfému, které se realizují ve všech kontextech jednou fonologickou formou.

4.3.2 Homonymie morfémů a jejich alomorfů

alomorfy **různých morfémů** mohou mít stejnou formu → homonymie

(i) *lák-a-t, lák-Ø; dív-k-a, po-dív-a-n-á; číl-k-o, roz-čil-i-t; při-sál-í, sál-a-t*

(j) *žen-a, syp-a-l-a, nes-a; pros-í-me, týr-á-n-í; hrad-u, nes-u* vs. *žen-a, páprd-a; pros-í-me, pros-me*